GEMENII ÎN MITOLOGIE ŞI FOLCLOR

SILVIA CIUBOTARU

Din cele mai vechi timpuri, perechea sacră de tipul fraţilor gemelari a fascinat comunităţile umane în sânul cărora s-a ivit. Adulaţi sau demonizaţi, gemenii au fost învestiţi de societăţile primitive cu virtuţi supranaturale.

Aşa cum constata J.G. Frazer, indienii din Columbia Britanică erau convinşi că gemenii posedă puteri magice asupra universului, mai ales asupra ploilor şi furtunilor. De aceea, când se pornea vreo vijelie, obişnuiau să strige: „Linişteşte-te, răsuflare a gemenilor!"[1].

Tot în nordul continentului american, copiilor gemeni li se atribuia capacitatea de a aduce belşug în casa şi în tribul lor, de a chema somonii în apele din apropiere[2]. Indienii Thomson îi denumeau pe gemeni *tinerii urşi cenuşii*, după totemul tribal, şi căutau să le câştige bunăvoinţa spre binele comunităţii[3].

În Africa occidentală, gemenii erau adoraţi şi îndeplineau funcţia de vrăjitori. Puterea lor era atât de mare, încât era de ajuns să facă un gest mărunt, de exemplu să verse puţină apă dintr-un vas, pentru a provoca ploi şi torente. La negrii *bantu* din golful Delagoa (Baronga), femeia care năştea gemeni era supranumită, în semn de respect, *Tilo* („cer"), pentru că fiii ei erau *copiii cerului*[4].

Sacralitatea naşterii gemelare impunea rituri speciale de purificare a părinţilor. În Uganda, tatăl unor copii gemeni este *tabu* pentru un anumit interval de timp, când nu are voie să omoare vreo vietate ori să vadă sânge[5]. Dar, în acelaşi timp – aşa cum se întâmpla în Africa Centrală –, există convingerea că părinţii care au fost atât de prolifici au o putere specială de a spori fertilitatea ogoarelor, livezilor şi animalelor[6].

Numeroase rituri de întemeiere şi cosmogonii ale Antichităţii şi ale societăţilor primitive au drept eroi doi fraţi gemeni. Cel mai adesea, este vorba de

---

[1] J.G. Frazer, *Creanga de aur*. Traducere, prefaţă şi tabel cronologic de Octavian Nistor. Note de Gabriela Duda, Bucureşti, Editura Minerva, 1980, I, p. 141.

[2] *Ibidem*, p. 142.

[3] *Ibidem*.

[4] *Ibidem*.

[5] *Ibidem*, vol. II, p. 194.

[6] *Ibidem*, p. 8.

ALIL, t. XLIV–XLVI, 2004–2006, Bucureşti, p. 171–178

BDD-A1288 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:28 UTC)

fraţi antagonişti: unul întunecat, altul luminos, unul tinzând spre cer, altul spre pământ, unul imaculat, altul impur, unul nemuritor, altul îmbrăţişând destinul omenesc ş.a.: „...on suppose que les deux démons, le bon et le mauvais, sont deux frères, souvent deux frères jumeaux, étant donné que les jumeaux sont universellement censés êtres ennemis mortels"[7].

Un imn malgaş descrie cum Zamhor cel bun şi Niang cel rău au creat lumea. La egipteni, zeii primordiali, creatorul Osiris şi distrugătorul Set, sunt fraţi gemeni. Întemeietorii neamului brahman sunt doi gemeni Gupta, porecliţi *cei ascunşi*[8]. La melanezieni, cosmosul este opera gemenilor To Kabina şi To Karwuwu. La mordvini, lumea se naşte din lupta dintre geamănul benefic Şkai şi cel malefic Şaitan, iar la ciuci, rivalii fraterni sunt Creatorul şi Tangen. Dualismul persan este susţinut de conflictul perpetuu dintre solarul Ahura Mazda şi întunecatul Ahriman. Mai târziu, la slavii primitivi, gemenii rivali ce stăpânesc lumea se vor numi Bielibog şi Cernibog[9].

În mitologia românească, eternii inamici Fârtatul şi Nefârtatul zidesc universul. Fârtatul este un demiurg al sacrului, pe când Nefârtatul edifică profanul. *Kalofilia* Fârtatului corectează şi îmbunătăţeşte *askimofofia* fratelui său geamăn. Romulus Vulcănescu sublinia *aniconismul* străvechi al Fârtatului şi Nefârtatului ca zei gemelari[10].

Denominatorii pereche au cunoscut un cult puternic în spaţiul carpato-dunărean, mulţimea documentelor arheologice atestând prezenţa adoraţiei *cabirilor*, *cavalerilor danubieni*, *dioscurilor* şi *dolichenilor*. Gemenii se înscriu în rândul celor mai importanţi ctitori de civilizaţii şi cetăţi. Erau ajutaţi în această misiune de puterile lor oculte, dar şi de iniţierea pe care o aveau în ritualurile de întemeiere. Romulus şi Remus (numele celui de al doilea însemnând, în limba latină, *geamăn*[11]) au fondat Roma. Urmaşi ai dinastiei din Alba Longa, nepoţii lui Numitor, cei doi fraţi aleg locul de aşezare a noului oraş în zodia Gemenilor, la 21 aprilie. Spaţiul este purificat. Deasupra gropii numite *mundus*, în care s-au pus bulgării de pământ aduşi din vechea patrie, gemenii au înălţat un altar. Îmbrăcat în costum sacerdotal, Romulus marchează viitoarea incintă urbană cu un brăzdar de aramă. Plugul său este tras de un taur şi de o vacă albă[12].

Până aproape de timpurile noastre, ritualul de întemeiere a unei noi localităţi la români se aseamănă cu antica fondare a Romei. Informaţiile date la iveală de răspunsurile la chestionarele lui Nicolae Densuşianu, în jurul anului 1893, sunt

[7] Alexandre H. Krappe, *La genèse des mythes*, Paris, Payot, 1938, p. 64.

[8] *Ibidem*, p. 93.

[9] *Ibidem*, p. 65.

[10] Romulus Vulcănescu, *Mitologie română*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1985, p. 231.

[11] Jean Vertemont, *Dicţionarul mitologiilor indo-europene*. Traducere de Doina Lică, Lucian Pricop. Timişoara, Editura Amarcord, 2000, p. 278.

[12] Georges Dumézil, *Mit şi epopee*. Traducere de Francisca Băltăceanu, Gabriela Creţia, Dan Sluşanschi, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1993, p. 193.

BDD-A1288 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:28 UTC)

edificatoare în acest sens[13]. Doi fraţi gemeni trasează, arând în cerc, hotarul satului (Mitoc – Dorohoi, Movileni – Iaşi). Cel mai adesea, plugul este purtat de doi boi gemeni (Burdujeni – Botoşani, Hăneşti – Dorohoi, Vultureni – Tecuci). Sunt preferaţi boii gemeni negri (Poiana – Dolj), născuţi într-o zi de sâmbătă (Vârtopu – Dolj). Ritualul, săvârşit sub dublul simbolism gemelar, asigura aşezării ocrotire şi un destin fericit. Exista credinţa că, în felul acesta, vor fi feriţi locuitorii de cele rele şi că „nimeni nu le va putea cotropi pământul"[14].

În legenda Atlantidei, Platon menţionează sistemul dual de conducere. Primii domnitori ai misteriosului ţinut au fost Atlas şi Gadiros, urmaţi de Ampheres şi Eudaimon şi de alte perechi de fraţi gemeni[15].

Castor şi Pollux au pus temeliile Spartei. Argosul este considerat a fi ctitoria fraţilor gemeni Proitos şi Akrisios. Idas şi Lynkeus au înălţat Messina, Herakles şi Iphikles cetatea Tiryns, iar Eteokles şi Polyneikes – Teba[16]. Ulsterul irlandez se afla sub patronajul celor doi Emain Macha (*gemenii lui Macha*)[17]. Dioscurii gali Momoros şi Atemaros joacă un rol important în întemeierea oraşului Lugdunum, Lyonul de astăzi. Sfinţii creştini gemeni Gervasie şi Protasie au fondat Milanul, dar, înainte de ei, au fost consideraţi drept ctitori ai vechiului Mediolanum fraţii gali Segovesus şi Bellovesus[18].

Simbol al unei ambivalenţe, gemenii devin, în multe mitologii, ocrotitori ai trecerilor dintr-un spaţiu într-altul ori dintr-un interval de timp în altul. Ianus, străvechea divinitate romană a porţilor, a începuturilor şi sfârşiturilor, păzitor al uşilor şi pragurilor, al primei luni a anului – cunoscut mai ales ca *Bifrons* – este reprezentat uneori sub înfăţişarea a două persoane identice la chip[19]. Templul său, de pe Forum Romanorum, era închinat lui *Janus geminus*.

La antipozi, în China, apar zeităţile uşilor şi porţilor, numite Men-Shen şi Zhong-Kui – fie ca doi războinici fioroşi, fie ca doi copii nevinovaţi. Cele două divinităţi asiatice gemene se disting doar prin sfera lor de acţiune. Edificatoare în acest sens sunt textele care le însoţesc portretele. În cazul lui Men-Shen, se menţionează: „Fericirea se află sub ochii noştri", pe când cuvintele care apar lângă imaginea lui Zhong-Kui sunt: „Fericirea vine din cer"[20]. Cele mai vechi imagini de

[13] Adrian Fochi, *Datini şi eresuri populare de la sfârşitul secolului al XIX-lea. Răspunsurile la chestionarele lui Nicolae Densuşianu*, Bucureşti, Editura Minerva, 1976, p. 137.

[14] A. Fochi, *op. cit.*, p. 138, satul Urşi, judeţul Olt.

[15] Hans Bidermann, *Dicţionar de simboluri*. Traducere din limba germană de Dana Petrache, Bucureşti, Editura Saeculum I.O., 2002, vol. 1, p. 166.

[16] *Ibidem*.

[17] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicţionar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, vol. II, p. 93.

[18] *Ibidem*.

[19] Hans Bidermann, *op. cit.*, vol. 1, p. 184.

[20] *L'Imagerie populaire chinoise*. Culegere şi texte de Maria Rudova, redacţia sinologică de Lev Menşikov, Leningrad, Édition d'art Aurora, 1988, p. 24–30.

BDD-A1288 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:28 UTC)

men-shen (*men* =„intrare", *shen* =„spirit") se află în templul lui Confucius, la Qufu (provincia Shandong), zidit în secolul al XVII-lea (dinastia Qing)[21].

Aşa cum sublinia Mircea Eliade, în mitologia indo-europeană toţi eroii gemeni sunt benefici[22]. Ei apără de primejdii călătorii pe mare, echilibrează ritmurile cosmice, intervin în favoarea celor buni. Încărcaţi cu atâtea virtuţi excepţionale, era firesc deci ca gemenii să se înscrie în rândul celor mai eficienţi vindecători. Fraţii asemănători, nu numai la chip ci şi la fire, care realizează unitatea unei dualităţi echilibrate, obţinută prin sinteza multiplului la unu – pot impulsiona armonia interioară a celor vătămaţi de maladii.

Pe teritoriul ţării noastre s-au aflat sanctuare ale zeului medicinei Asklepios (Asklepius sau Esculap). Cultul său a supravieţuit în aceste locuri mult timp după ce toţi ceilalţi zei daco-romani au fost uitaţi. Fiii săi, gemenii Machaon şi Podalirius, erau vestiţi pentru priceperea lor în arta tămăduirii. Printre cei vindecaţi de Machaon se numără Philoctetes, Menelaus şi Telephus, răniţi în timpul războiului troian. Podalirius a salvat viaţa Syrnei, fiica regelui Cariei, primind drept răsplată oraşul Chersonesos.

Specifică Daciei romane a fost adaptarea unor culte siriene şi palmiriene pentru latura lor taumaturgică. Iupiter din Dolihe (localitate din Anatolia) sau Dolichenus era invocat, astfel, pe un altar ridicat de Veturius Marcianus, veteran din Legiunea a XIII-a Gemina, în urma unui vis pe care l-a avut, *ex praecepto numinis Aesculapi*[23].

În stânga şi în dreapta lui Iupiter Dolichenus apar *Cabirii dolicheni* afrontaţi. Mai rar, în locul acestor cavaleri gemeni sunt reprezentaţi *Sol* şi *Luna* în poziţii simetrice. Formula *pro salute*, ce însoţeşte aceste imagini, este edificatoare asupra puterilor lecuitoare atribuite acestor divinităţi. Alţi gemeni protectori ai sănătăţii sunt Dioscurii (Castor şi Pollux), aflaţi în relaţie sincretică atât cu Cavalerii Danubieni, cât şi cu Cabirii[24].

A fost foarte lesne ca, peste acest amalgam de divinităţi gemelare cu virtuţi terapeutice, să se suprapună adorarea sfinţilor gemeni Cosma şi Damian. Dintre cele trei perechi de gemeni cu acelaşi nume, prăznuiţi de calendarele creştine, cei mai importanţi sunt sirienii Cosma şi Damian, martirizaţi în anul 303, sub domnia lui Diocletian. Primul lăcaş care le-a fost închinat este *martyriumul* din Cyr[25].

---

[21] *Ibidem*, p. 12.

[22] Mircea Eliade, *Traité d'Histoire des religions*. Préface de Georges Dumézil, Paris, Payot, 1970, p. 99.

[23] Silviu Sanie, *Cultele orientale în Dacia romană, I. Cultele siriene şi palmiriene*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1981, p. 63. Este menţionată existenţa la noi a aproximativ 400 epigrafe dolicheniene.

[24] Teohari Antonescu, *Cultul Cabirilor în Dacia*. Studiu arheologic şi mitologic asupra unor monumente antice. Ediţie îngrijită şi prefaţă de I. Oprişan, Bucureşti, Editura Saeculum I.O., 2005, p. 22–42.

[25] André Grabar, *Iconoclasmul bizantin*. Dosarul arheologic. Traducere, prefaţă şi note de Daniel Barbu, Bucureşti, Editura Meridiane, 1991, p. 174; Viktor Lazarev, *Istoria picturii bizantine*. Traducere de Florin Chiriţescu. Prefaţă de Vasile Drăguţ, Bucureşti, Editura Meridiane, 1980, vol. II, p. 58.

BDD-A1288 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:28 UTC)

Bisericile de sub patronajul acestor *anarghiri* (doctori fără de arginţi) au avut multă vreme aceeaşi funcţionalitate ca şi templele lui Asklepios, Machaon, Podalirius, Castor şi Pollux. Lumea venea în aceste incinte pentru incubaţii şi alte tratamente medicale. Bolnavii din Mistra, Ravenna şi Antiohia erau vindecaţi în mod miraculos cu ajutorul medalioanelor de ceară marcate cu chipurile acestor martiri creştini sau cu ajutorul icoanelor ce-i reprezentau.

Chiar şi mai târziu, la câteva secole de la martirajul gemenilor sirieni, bisericile ce le-au fost dedicate erau loc de pelerinaj pentru suferinzi. Sfântul Grigore din Tours preamărea minunile săvârşite de moaştele sfinţilor Cosma şi Damian. În Italia, cultul medicilor fără arginţi a fost introdus mai întâi la Ravenna, după ce s-a aflat despre miraculoasa vindecare a împăratului Iustinian. Prestigioasa familie florentină a Medicilor se considera protejată de aceşti sfinţi gemeni de la porţile Orientului[26].

Crucile relicvar şi engolpioanele cu chipurile sfinţilor Cosma şi Damian, descoperite pe teritoriul ţării noastre, erau purtate de cei care se fereau de boli sau care doreau să se vindece[27]. Gemenii anarghiri au fost deosebit de preţuiţi în popor „ca doi luminători, strălucind pre pământ cu faptele cele bune, pentru care au şi luat de la Dumnezeu *dar de tămăduiri*, dând sănătate sufletelor şi trupurilor, doftorind tot felul de boale, tămăduind toate neputinţele în norod şi izgonind duhurile cele viclene"[28]. Întâi noiembrie, praznicul gemenilor sirieni, era cunoscut în mediile rurale sub denumirea de *Vrăcev* (de la slavonul *vracevati* = „a vindeca").

Aşa cum observa Vasile Bogrea, în studiile sale[29], descântecele româneşti au asimilat numele preţuiţilor *vraci ai Domnului* – dându-le cele mai neaşteptate versiuni –, semn al unor metamorfoze îndelungate: Cosman d'amin, Cosmă Dămin, Cuzman de Amin etc. Numele dioscurilor creştini, printr-o procedură sintetică specifică vorbirii populare, devine de multe ori *Cosmandin*. Apelativul grecesc de *Aghioi Anarghyroi* este comprimat, într-un descântec apărut în revista „Buciumul român", în formula *ai iamata*.

În textele magice, doctorii fără de arginţi devin personaje mitologice cu puteri ieşite din comun, purificând întreg universul: „Amin, Amin/ Cosmă Damin,/ Unde purcezi,/ Codrii ciuntezi,/ Toate fântânile,/ Toate izvoarele/ De mâluri/ Şi de gloduri/ Să le cureţi!" (Horodnicul de Jos – Suceava).

Pornind de la statutul lor special de fraţi gemeni, Cosma şi Damian posedau puteri oculte, dar şi abilităţi provenite din practica profesională. Dualismul,

---

[26] Viktor Lazarev, *op. cit.*, vol. I, p. 178.

[27] Silviu Sanie, *Civilizaţia romană la est de Carpaţi şi romanitatea pe teritoriul Moldovei. Secolele II î.e.n. – III e.n.*, Iaşi, Editura Junimea, 1981, p. 209.

[28] *Vieţile sfinţilor carii sunt prăznuiţi de sfânta noastră Biserică creştină de răsărit*, Bucureşti, 1903, vol. III, p. 1.

[29] *Sfinţii medici în graiul şi folclorul românesc* şi *Post-scriptum la „Sfinţii medici"*, în vol. *Pagini istorico-filologice*. Ediţie îngrijită, studiu introductiv şi indice de Mircea Borcilă şi Ion Mării, Cluj, Editura Dacia, 1971, p. 124–138.

BDD-A1288 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:28 UTC)

complicitatea în exercitarea actelor taumaturgice sunt evidente şi la alţi sfinţi gemeni ai panteonului creştin folcloric: Chiril şi Ioan, Pantelimon şi Ermodae, Samson şi Diomid ş.a.[30]

S-ar părea că anarghirii foloseau *chirotetia* (*cheir* = „mână" în greaca veche), adică vindecarea prin aşezarea mâinilor deasupra rănilor, a locurilor afectate – metodă semnalată în Europa de Homer şi Hesiod. Dar *chirotetia* era menţionată pe o largă arie asiatică, în vechi texte chineze, sanscrite, arabe şi ebraice. Într-una dintre scrierile referitoare la Cosma şi Damian se spune: „şi preste câţi din oamenii cei ce pătimeau şi din dobitoace îşi puneau mâinile lor, îndată aceia se făceau sănătoşi desăvârşit"[31].

În satele româneşti, atitudinea faţă de gemeni prezintă aceeaşi ambivalenţă specifică civilizaţiilor arhaice. În genere, nu sunt doriţi, deoarece sunt greu de crescut şi pentru că sunt mai fragili decât alţi copii. Femeile însărcinate respectă de aceea anumite tabuuri pentru a nu naşte gemeni: nu mănâncă ouă cu două gălbenuşuri ori fructe îngemănate etc.

Chiar şi după ce s-au născut, se crede că ar fi mai bine să supravieţuiască numai unul dintre ei. Motivaţia acestui eres provine din teama de a nu muri mama ori tatăl lor: „dacî trăiesc copiii amândoi, moari unu din părinţi" (Bâra – Neamţ)[32]. Primitiva spaimă de fenomene care încalcă normele obişnuite se manifestă în credinţa că naşterea gemenilor este semn de război, de secetă ori de altă calamitate (Topoliţa-Grumăzeşti, Neamţ) sau pedeapsă dumnezeiască pentru păcatele părinţilor (Bivolari – Iaşi).

Dacă se întâmplă să moară unul dintre gemeni, cel rămas în viaţă va trăi cât pentru amândoi: „*geamanarii* îşi iau norocu unu de la altu" (Movileni – Neamţ)[33]. Acelaşi lucru se presupune că ar avea loc şi în cazul a doi copii proveniţi din familii diferite, dar din acelaşi sat, care s-ar naşte în aceiaşi zi a aceleiaşi luni şi a aceluiaşi an: „unul trebuie să moară, iar celălalt trăieşte o viaţă jumătate"[34]. Faptul acesta ne demonstrează că naşterea simultană poate fi mai importantă decât consangvinitatea. Pentru că exista teama că geamănul mai slab (de obicei cel de al doilea născut) va muri, i se punea în urechea stângă un cercel, pentru a fi ocrotit (Vama – Suceava)[35].

---

[30] I.-Aurel Candrea, *Folklorul medical român comparat. Privire generală. Medicina magică*, Bucureşti, Editura Casa Şcoalelor, 1944, p. 418.

[31] *Vieţile sfinţilor...*, XI, p. 20.

[32] *Arhiva de Folclor a Moldovei şi Bucovinei* (AFMB). Vezi şi: Motoşeni – Bacău; Cavadineşti, Ghidigeni, Rediu, Ţepu – Galaţi; Hălăuceşti, Tătăruşi – Iaşi; Icuşeşti, Răuceşti – Neamţ; Laza, Sălceni – Vaslui ş.a.

[33] A se vedea şi credinţa, culeasă, la începutul secolului trecut, din satul Ţepu – Tecuci: „Dacă unul moare, să ştie că celălalt are o viaţă îndelungată, deoarece trăieşte viaţa lui şi pe a gemenului său" (Artur Gorovei, *Credinţi şi superstiţii ale poporului român*, Bucureşti, Socec, 1915, p. 226).

[34] Artur Gorovei, *op. cit.*, p. 227.

[35] Acelaşi obicei exista în Gorj. Vezi Artur Gorovei, *op. cit.*, p. 228.

BDD-A1288 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:28 UTC)

Dacă unul din gemeni murea, avea loc la înmormântare un ritual special, prin care fratele rămas în viaţă era înfrăţit cu un băiat de seama lui din sat: „Când moare unu sau să moară ăla de pe urmă *să scoate dân hiare*. Îl scoate unu care-i tot într-o lună cu el. Se aduc *hiare* (lanţ de împiedicat cai) şi-i leagă de chicior şi-l întreabă altu din casă: – Te faci frate cu cutare ? – Mă fac. – Te lepezi de cutare ? – Mă lepăd"[36]. Obiceiul, cunoscut în Vrancea drept *scoaterea dân hiare*, este semnalat în alte zone româneşti sub denumiri ca *dezlegarea din fiare* ori *descuierea fiarelor*. Fratele nou al geamănului se cunoaşte sub apelativul de *frate jurat* ori *frate de cruce*. Ritualul poate avea loc şi în cazul unor fraţi sau surori care nu au aceeaşi vârstă, dar sunt născuţi în aceeaşi zi ori în aceeaşi lună (*ziuatici* ori *lunateci*).

Răspunsurile la chestionarele lui Nicolae Densuşianu semnalează, în ţinuturile Iaşilor şi Neamţului, o variantă mai complexă a despărţirii gemenilor: „Când un om are doi copii de gemeni şi unul moare, cel în viaţă este ascuns să nu-l vadă pe cel mort până îl îngroapă. Când este a se arunca pământ pe cel mort, aduc pe cel viu şi-l bagă deasupra cosciugului în picioare, de unde-l scoate un altul străin, cu care apoi se prind fraţi pe lumea aceasta, lepădându-se de cel mort"[37].

Teama că geamănul rămas nu va supravieţui după dispariţia fratelui său era atât de mare încât, dacă, din diferite motive, *descuierea fiarelor* nu avea loc la înmormântare, se făcea mai târziu o variantă a acestui ritual apotropaic. Piciorul geamănului viu era încătuşat de piciorul crucii de la căpătâiul mormântului fratelui său şi apoi desfăcut de cel ales ca *frate jurat*[38].

Gemenii sunt percepuţi ca *năzdrăvani*, precum în basme. Pot ajuta la lecuirea mai multor maladii prin descântece şi gesturi magice. Uneori, este destul să atingă ochii unui bolnav şi să-l vindece. De asemenea, au puterea să însănătoşească, în acelaşi mod, o vită suferindă (Pleşcani-Călăraşi, Botoşani). În timpul epidemiilor de ciumă ori de holeră, satul putea fi ferit din calea primejdiilor dacă se trăgea în jurul hotarelor sale o brazdă cu un plug lucrat de doi fierari gemeni, din lemnul a doi copaci îngemănaţi. Plugul trebuia tras de boi gemeni şi condus de doi flăcăi gemeni. Dacă nu se puteau întruni toate aceste condiţii, trebuia, în mod obligatoriu, ca măcar feciorii care apăsau pe coarnele plugului să fie „*de-a gemenea*" (Frasin – Suceava).

Gemenii pot să lecuiască scrântiturile. Mult mai frecvent însă acţionează benefic, în cazul *tragerii oaselor*, mamele de copii gemeni. Pe lângă gestul magic pe care-l fac (descântând sau călcând de trei ori osul afectat), femeile respective posedă o adevărată dexteritate profesională. Ca în atâtea alte situaţii din medicina empirică, latura vrăjitorească secondează reala pricepere a executantelor vindecării.

În multe ţinuturi europene există această preţuire a mamelor gemenilor ca lecuitoare pentru bolile sistemului osos. Se continuă astfel acea convingere a

[36] AFMB, satul Bogza, comuna Sihlea, judeţul Vrancea.
[37] Adrian Fochi, *op. cit.*, p. 131 (Popeşti – Iaşi).
[38] *Ibidem*, p. 132 (Viziru – Brăila).

BDD-A1288 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:28 UTC)

latinilor Antichității, menționată de Marcellus Empiricus, că „durerile de șale trec dacă-l calcă [pe bolnav] o femeie care a născut doi gemeni"[39].

Participarea făpturilor gemene constituia în vechime o condiție importantă pentru reușita riturilor agrare. Textele pluguşoarelor surprind această putere ezoterică circumscrisă animalelor gemene sau măcar asemănătoare ori ziuatice. Pentru aratul arhetipal erau mai potriviți „Boii toți dintr-o noapte fătați/ Toți într-o parte înfierați"[40], ori „Într-o sfântă joi fătați"[41], sau „Tot ca unul țintăței/ Tot ca unul cudălbei [...]/ Într-o vară vărați/ Într-o iarnă iernați/ Într-o coastă țintați"[42]. Iar pentru treierat, sfântul plugar alege: „...douăsprezece iepuşoare,/ La păr semăna,/ La copite *geamăna*"[43].

Gemenii, care au înfricoşat comunitățile primitive ca un dublu malefic, şi-au cucerit cu timpul un rol creator şi tămăduitor. Dacă uneori un frate geamăn poate fi nefast, celălalt va aduce alinare victimelor. Dacă geamănul terestru greşeşte ctitoria sa profană, fratele său ceresc o îndreaptă, aducând o aură de sacru. Hypnos, zeul somnului odihnitor, îl alungă adesea pe Thanatos, fratele său purtător de moarte.

LES JUMEAUX DANS LA MYTHOLOGIE ET LE FOLKLORE

RÉSUMÉ

L'étude suit quelques aspects du culte des jumeaux dans les communautés primitives et dans l'Antiquité gréco-romaine, daco-gète et celtique. Doués de vertus occultes, les jumeaux sont présents dans tous les évènements majeurs du cosmos. Parmi eux se retrouvent des fondateurs de civilisations et de cités, de même que de fameux thaumaturges. La dernière partie du travail met en relation les croyances populaires roumaines sur les jumeaux et celles universelles.

Institutul de Filologie Română
„A. Philippide"
Iaşi, str. Codrescu, nr. 2

[39] Apud I.-Aurel Candrea, *op. cit.*, p. 354.

[40] Nicolae Densuşianu, *Vechi cântece şi tradiții populare românești*. Texte poetice din răspunsurile la „Chestionarul istoric" (1893–1897). Text ales şi stabilit, studiu introductiv, note, variante, indici şi glosar de I. Oprişan, București, Editura Minerva, 1975, p. 222 (Mastacani – Covurlui).

[41] *Ibidem* (Mălini – Suceava).

[42] *Ibidem* (Darabani – Botoşani).

[43] *Ibidem*, p. 46 (Puieşti – Tutova).

BDD-A1288 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:28 UTC)